

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ—ՄԱՆԿԱՎԱՐ-
ՓԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՌՅԻՆԷ Լ. ՏԱՐԻ

ՀԵՄԱՐ ՄՇՏԵՍԱՆՇԵՐՈՒԳ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1896 Թ.

ԿՐՈՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՐՏԱՃԱՆԱԶՈՒԹԻՒՆԸ.

«Ժառայք անպիտանք ենք, զոր
պարտեաքն առնել՝ արարաքս:

Ինչպիսի դառն հեղնութեամբ են
հնչում այս բառերը մի աշխար-
հում ուր ոչ ոք ծառայի այլ ամենքը տէր
կամենում են լինել, և սակայն իրօք միշտ
ծառայ մնում: Մեր առաջն է սուրբ աւետա-
րանի այն պատգամներից մէկը, որոնց վերայ
առհասարակ շատ քիչ են ուշադրութիւն
դարձրել և որոնց իսկական իմաստը սակաւ
քրիստոնեաների համար լուրջ խորհրդածու-

թեան առարկայ է եղել: Այսօր ամենքը քը-
րիստոնէական սիրոյ, ողորմածութեան, անկի-
շաչարութեան՝ մասին խօսում են, և համո-
զուած են, որ լաւ բաներ են դոքա. թէպէտ
իրական կեանքում այդ սկզբունքներն անգոր-
ծադրելի են համարուում, բայց գոնէ իրրեւ
զաղափար կան և արտաքուստ շուք են տա-
լիս կրթուած մարդոց փոխադարձ յարաբե-
րութեան: Իսկ թէ աւետարանը իւրաքանչիւր
անձի վերայ առանձնապէս՝ անկախ արտաքին
յարաբերութիւնից, սրբազան և մեծ պար-
տականութիւններ է դնում՝ պարտականու-
թիւն է դնում զործել ամբողջ կեանքում
անընդհատ, առանց մի Ժամ իւրը համարե-

լուս հանգստութեան իրաւունք ունենալու՝ գործել ինչպէս մի ծառայ, որ միայն իւր տիրոջ հրամաններն է կատարում՝ առանց ակնկալութեան, առանց ժամէ ժամ կշռելու իւր աշխատութեան արդիւնքը և վարձ սպասելու, ոգևորուած միայն այն սուրբ զգացմունքով, թէ երբ վերջին ժամը կգայ, կկարողանայ ասել՝ անպիտան ծառայ էի, պարտքս կատարեցի, ոչինչ հատուցման արժանի չեմ եղել և չեմ ձգտում ուրախ եմ եթէ միայն կարողացայ կատարել ինչ որ պարտաւոր էի — այդ արդէն մեծամասնութեան համար անշուշտ նոր և բոլորովին անմատչելի սկզբունք է։ Ետեւրը պնդել են ընդհակառակն, թէ քրիստոնէութիւնը նորանով է միայն մարդոց բարեգործութեան գործում, որ ամեն մի արածի համար առատ վարձ է խոստանում և ոչ ոք նոցանից չի կամեցել լրջօրէն կշռադատել, թէ ինչ է խոստացուած վարձը՝ արքայութիւն, մի բան, որ ոչ ուտել, ոչ խմել, ոչ հագնել կարելի է, որ ոչ մէկը չէ մարդկային ցանկութեան առարկաներից և որ ձեռք բերելու համար պահանջուում է նոյն իսկ զոհել բոլոր այդ ցանկալի առարկաները։ Այո՛, աւետարանը սովորեցնում է, և խրաբանչիւր քրիստոնէայ համոզուած պէտք է լինի՝ թէ ոչ մի բարի և արդար գործ առանց վարձատրութեան չի մնայ. բայց նորան գրաւողն ու բաւականութիւն տուողն ոչ թէ այն վարձն է, որ իրեն պէտք է լիացնէ, այլ այն գաղափարը, որ պէտք է յաղթանակէ։ Ինչպէս հրճուում է մի հասարակ գիւղացի հայրենիքի յաղթութեան լուրն առնելով, թէ և այդ յաղթութիւնը իրեն անձնապէս ոչինչ օգուտ չի բերել, այլ գուցէ խել է իւր սիրեցեալ զաւակին, աւերել է իւր տունը, ոտքի տակ տուել իւր արան ու անդաստանը՝ այդպէս հրճուում և ցնծում է նաև Երկնքի արքայութեան մշակը, երբ արդարադատ հօգիւ Թագաւորի որոտան է լսում վերելից, և զգում է, որ չնայած արտաքին բոլոր խաբուսիկ երևոյթներին՝ սրբազան արդարութեան մի նոր յաղթանակ կանգնեցաւ, իւր երկնաւոր հայրենիքի փառքն աւելացաւ, զգում է, որ ինքն ևս, իւր կոչման ամենանեղ շրջանակի մէջ գտնէ, ամենանուազ չափով գործակից է այդ յաղ-

թութեան և ամենալայն չափով մասնակից այդ ուրախութեան։ Անմահական վարձ, Երկնքի արքայութիւն ու երանութիւն է նորա համար նոյն իսկ այն զգացումը, որ նա իւր պարտքը կատարում է՝ կատարում է Երկնաւոր Տիրոջ կողմից դրուած պարտքը, և ոչ մի վարձ չի սպասում երկրի իշխաններից և մեծատուններից։

Սակայն որչափ պակաս է այդպիսի սուրբ պարտաճանաչութեան զգացումն աշխարհում։ Մի ընտանիքի հայր, որ մանկութիւնից ի վեր անդադար աշխատել է՝ կատարել է սրբութեամբ իւր որդիական պարտքը դէպի իւր ծնօղները, իւր հայրական պարտքը դէպի իւր կիներն ու որդիները, աշխարհային զուարճութիւնների ետեւից չի ընկել, կորել է իւր բերնից, դուրսը ամեն զրկանքների տարել է՝ միայն թէ ներսը իւրայինների վիճակն ապահովուի. մի խեղճ այրի կին, որ երիտասարդ հասակում զրկուել է պաշտպան ամուսնուց՝ կրծքին կպցրած սնուցել, սեփական մատներով աշխատանքով զաւակ է պահել, չարքաւ կեանք վարելով, ոչ մի հրապոյրից չգալթակողելով իւր ծնօղական պարտականութեան հաւատարիմ է մնացել, կոպիտ աշխարհի դէմ շարունակ կռուելով կրթել դատարարակել է իւր միջնուճարին ու մարդ դարձրել՝ դոքա տիպեր են, որոնց հասկանալ աշխարհը դեռ կարող է։ Թէ և յաճախ բազդի բերմամբ հարստացած մի դատարկագործի աւելի է գնահատում, աններելի միջոցներով փառք ու պատուի հասած մի սրկկայի առաջ աւելի է խոնարհում։ Սեփական շահը շատ տարբեր է մերձաւոր արեւնակիցների շահից, և որ մէկը նուիրէ իւր անձը իւրայնոց օգտին՝ այդ բնական բան է համարուում։ Բայց թէ գործել կարելի է առանց որևէ շահ ի նկատի ունենալու, թէ կրնուին հասարակական գործիչներ, քրիստոնէայ մարդիկ, որոնք ծառայում են հասարակաց օգտին, ծառայում են երկնաւոր Տիրոջ, ոչ թէ նորա համար, որ կամենում են՝ աշխարհը անան ու փառարանէ, որ հատուցումն են սպասում՝ սյս կամ հանդերձեալ կեանքում, այլ որ իրենց ճանաչած պարտքի, վսեմ գաղափարի անհրաժեշտ պահանջն է այդ՝ ահա այստեղ է, որ սովորական մարդն

իրեն ուղիղ հաշիւ տալ չէ կարող, նորան թուում է միշտ թէ զիմացինը կամ յիմարի մէկն է ու սեփական օգուտը չի հասկանում կամ որեւէ խարդախութիւն ունի մտքում: որ արտաքին փայլով ծածկել է կամենում ուրիշներին աչքից:

Ահ, ի՞նչ կլինէր, եթէ ամենքը կարողանային ըմբռնել այն երանական զգացումը, որ գաղափարի մարդը՝ քրիստոնեային ունենում է: երբ զիտէ, թէ մի լաւ բան է արել աշխարհի աչքից ծածուկ: աշխարհի համար աննշան, բայց իրօք գնահատելի զեղեցիկ բան: այնպէս որ պարզերես դէպի վեր նայել եւ Անպիտան ծառայ եմ: պարքս կատարեցի: ասել պէտք է համարձակուի: Եւ ի՞նչ կլինէր աշխարհը, եթէ նորա մէջ այդպիսի գաղափարի մարդիկ չգտնուէին: եթէ չգտնուէին քրիստոնեաներ, որոնք իրենց Երկնաւոր Վարդապետի նման պատրաստ լինէին իրենց անձը եղբայրների համար դնելու: ամեն բանից առաջ Երկնքի արքայութիւն խնդրելու: Երկնքի արքայութեան գործն առաջ տանելու: համոզուած լինելով, որ մնացածը ինքն իրեն կգայ: Եւ հախնդիր: անձնասէր մարդութեան մէջ այդպիսիները անհաշտ տարրերին իրար հետ կապող օղակներ են: սառն անջրպետները լեցնող ջերմութիւն: նոցա ներկայութիւնը յաճախ զգալի չէ, բայց շատ զգալի է բացակայութիւնը: նոցա հաւատն է: նոցա անկեղծ ոգևորութիւնը: որ սարերը շարժում է: անդունդները ծածկում եւ գաղափարական վտեմ կեանքի հոսանքը յառաջ տանում:

Կ. Վ.

ԱՍՏՈՒԺՈՅ

ԿԱՄ

ԵՐԿՆԻՒՄ ԲՐԲԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ:

Ով աւետարանի բովանդակութեան ի մօտայ ծանօթ է՝ նկատած կլինի անշուշտ, որ քրիստոսի քարոզութեան զլիաւոր առարկան կազմում է Երկնքի արքայութեան գաղափարը եւ այդ գաղափարի շուրջ են պտտւում զրեթէ Երրա բոլոր խօսքերը: Արդէն Երկնքի

հաննէս Մկրտիչը Երրանից առաջ Երկնքի արքայութեան մօտ լինելը քարոզել էր, եւ երբ Եւ մկրտութիւնից յետոյ իբրեւ քարոզիչ հրապարակ է ելնում՝ կրկին առաջին խօսքն է. «Ապաշխարեցէք» զի մերձեալ է արքայութիւն Երկնից» (Մատթ. Գ. 14). ամբողջ լիւրան քարոզը այդ արքայութեան ճանապարհները ցոյց տալու համար է: առուած: քրիստոսի առաքնների մեծագոյն մասը արքայութեան գաղափարը բացատրելու համար է: Արդ, ի՞նչ էր կամենում հասկացնել Եւ Երկնքի արքայութիւն ասելով: այդ հիմնական գաղափարի բացատրութիւնից կախուած է ամբողջ աւետարանի ուղիղ ըմբռնումը:

Եւ ի՞նչ առաջ պարզ է, որ քրիստոս Աստուծոյ արքայութեան մասին խօսում է իբրեւ մի ծանօթ գաղափարի մասին: երբ Եւ ասում էր՝ Աստուծոյ արքայութիւնը մօտեցել է: ունկնդիրներն անշուշտ մի բան հասկանում էին: Երբեք, եթէ չին Երաւարանը ձեռք առնենք՝ կտեսնենք, որ այդ գաղափարն անծանօթ չէ այնտեղ: Երբ պատերազմի դաշտից յաղթութեամբ վերադարձած Գեղէնին ժողովուրդն առաջարկում էր թագաւորել իւր վերայ՝ Եւ մերժեց առարկելով թէ Աստուծ է Խրայէլի թագաւորը, եւ երբ ժողովուրդը Սամուէլից թագաւոր էր պահանջում՝ սորան եւս ամբարշտութիւն է թուում այդ միտքը: մովսիսական օրէնքը ծայրէ ի ծայր այն հայեացքն է պաշտպանում թէ Խրայէլի ժողովուրդը Աստուծոյ սեփականութիւնն է: Երրան միայն իբրեւ բացարձակ տէր եւ իշխան պէտք է նկատէ: Երրա պատուէրներով առաջնորդուի թէ պատերազմի եւ թէ խաղաղութեան միջոցին: կազմէ ուրեմն մի թագաւորութիւն, որի մէջ Աստուծոյ կամքն է բացարձակ իշխում: Արդարեւ եղան Խրայէլի երկրաւոր թագաւորներ եւս, բայց նոքա համարում էին միայն Երկնաւորի ներկայացուցիչը: Երրա իշխանութիւնը գործադրողներ, իբրեւ Տիրոջ օժեանքներ նոքա ընդունում էին Տիրոջ կողմից արդարութեան եւ իմաստութեան հոգի, արդարութեամբ եւ իմաստութեամբ իշխանութիւն վարելու: սակայն երբեք չպէտք է կորցնէին այն գիտակցութիւնը, թէ այդ իշխանութիւնը իրենց չէ